

ÖNSÖZ

Merhaba

Haseki Tıp Bülteni'nin 46. cildinin 1. sayısını yayımlıyor olmaktan mutluyuz. Haseki Tıp Bülteni'nin TÜBİTAK dizininde yer almasını sağlayan ve büyük bir özveri ile uzun süredir bültenimizin yayımlanmasını sağlayan Editörler Kurulu'na teşekkür ederiz. Görevlerini bizlere devretmiş olan Yardımcı Editör Sayın Doç. Dr. Mustafa Yenigün ve Editör Yardımcısı Sayın Uz. Dr. Esra Ataoğlu'na da ayrıca şükranlarımızı sunarız.

2008'de Haseki Tıp Bülteni Editör Yardımcıları arasına Uz. Dr. Savaş Öztürk de katılmıştır. Bültenimizin Danışma Kurulu'na İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi'nin değişik anabilim dallarından katılanlar olduğu gibi diğer Eğitim ve Araştırma Hastanelerimizden de katılan meslektaşlarımız olmuştur. Yeni yayın dönemimizde emeği geçecek olan herkese şimdiden teşekkür ederiz.

Bültenin basımı da, bu dönemde Turgut Yayıncılık'la birlikte gerçekleştirilecektir. İlk sayımızda tasarım ve bazı yazım kuralları değişiklikleri yapılmıştır. Ayrıca 2008 yılı içinde bültenimize, hastanemizin internet sitesinden de kolayca erişilebilmesini ve yazı gönderilebilmesini sağlamaya çalışacağız.

2008'in ilk sayısı olması nedeniyle bu sayımızda sizlere hastanemizin tarihi konusunda kısa bir bilgi aktarmak istedik. Bundan sonraki sayılarda da hastanemizdeki bazı gelişmeleri aktarmaya devam edeceğiz.

2008'in bu ilk sayısında, akut pankreatit ile ilgili detaylı bir derleme yazısı sunuyoruz. Ayrıca, diyet, üroloji ve plastik cerrahi konusunda yapılan 3 adet özgün çalışmanın yanı sıra, akciğer tüberkülozu ile hiperkoagülabilite ve Weil hastalığı ile megaloblastik anemi birlikteliğinin incelendiği iki olgu sunumu bültenimizde yer almaktadır.

Bir sonraki sayımızda buluşmak üzere,

Doç. Dr. Rümeyza KAZANCIOĞLU
Editör Yardımcısı

İstanbul Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesi'ne ismini veren İstanbul Haseki Darüşşifası'nın tarihinde kısa bir gezinti

İstanbul Haseki Darüşşifası 1550 yılında inşa edilmiştir. Kanuni Sultan Süleyman'ın eşi Hürrem Sultan'ın Haseki Caddesi'nin iki yanında, Mimar Sinan'a yaptırdığı külliye (kompleks); cami, medrese, sübyan mektebi, imaret ve darüşşifadan oluşuyordu. Külliye'nin yapımına 1538 yılında cami ile başlandı. Diğer üniteler ise belirli aralıklarla tamamlandı. Külliye içerisindeki darüşşifa, en önemli yapıydı. Medrese ile imaret arasındaki alanda inşa edilen Darüşşifa, 1550 yılında tamamlandı.

MİMARİ ÖZELLİKLERİ

Darüşşifa, 27 x 34.80 m boyutlarındaydı. Binaya kuzeydeki üstü kubbeli dış kapıdan giriliyor, holün doğusundaki tonoz örtülü kapının açıldığı sekizgen avluya çıkılıyordu. Avlunun kuzeydoğu yönünde bugün tuvalet olarak kullanılan üstü açık, bahçeye açılan bir kapı vardı. Caddeye bakan yüzünde ise ortadaki kapalı, diğerleri pencereli, sivri kemerli geniş iki boşluk bulunuyordu.

Darüşşifa'da ocaklı ve pencereli on iki oda bulunuyordu. Bunlardan güney cephesinde, avluya bakan ikisi tek kubbeli, kare şeklindekiydi. Diğerleri ise ikişer kubbe ile örtülü dikdörtgen biçimindeydiler.

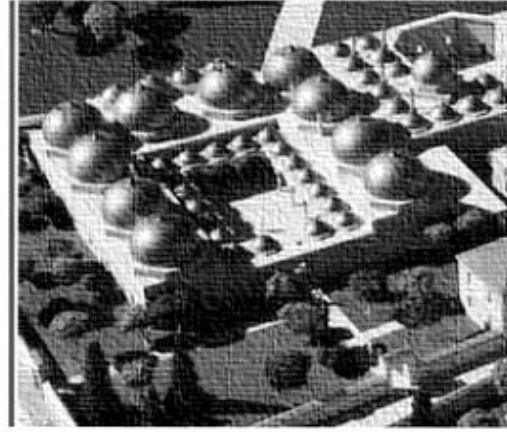
Darüşşifa'nın batısında imaretin ön cephe duvarına kadar uzanan beşik tonozlu, biri kare, diğeri dikdörtgen iki oda vardı.

KURULDUĞU DÖNEMDE ÇALIŞAN HEKİMLER VE DİĞER HİZMETLİLER

Kurumda her türlü hastalık tedavi ediliyordu. Külliye ile ilgili vakfiye adlı bilgi veren metinlerden Darüşşifa'da iki hekim, iki cerrah, iki kebbal, iki eczacı, iki eczacı kalfası, dört hastabakıcı, bir vekilharç, bir kâtib, iki aşçı, bir kilerci, iki hizmetçi, iki çamaşırı, bir bevvab, bir ferras görev alıyordu. Külliye'nin diğer yapılarına da hizmet veren bir tellak, bir çöpçü ve bir bahçevan da aynı zamanda darüşşifada görevliydi. Buna göre toplam yirmi sekiz kişinin çalıştığı Darüşşifa'da haftanın iki günü (aldıkları satmayacakları kaydıyla) isteyenlere ücretsiz ilaç veriliyordu.

TARİH İÇİNDE YAŞANAN DEĞİŞİMLER

Kuruluşunda tam teşekküllü bir hastane olarak çalışan Darüşşifa, İstanbul'da büyük hasara yol açan depremlerden sonra harap oldu. 19. yüzyıldan önce Darülaceze, daha sonra da kadınlar hapishanesi olarak kullanıldı. Bir ara Darüşşifa'daki odaların hastalanan mahkûmların tedavisi için de kullanıldığı biliniyor. Ancak 1843 yılından itibaren kadınlara yönelik hastane olarak da çalıştığı belirtilmektedir. 1878 yılında kadın mahkûmların Mehterhane'ye naklinden sonra buraya kabul edilen kadınlara ayrılan yer yeterli olmadığı için yeni bir hastane yapımı ihtiyacı doğdu. Hükümetten bu izin alınca günümüzdeki Haseki hastanesi inşa edildi. 1910 yılında yapılan onarımdan sonra bir ara halk sağlığına tahsis edilen Darüşşifa, günümüzde Diyanet İşleri İstanbul Eğitim Merkezi olarak kullanılıyor.

EBCED HESABIYLA HASEKİ DARÜŞŞİFASI'NIN YAPILIŞ TARİHİ

Günümüzde Darüşşifa'nın yapım tarihine ilişkin bir işaret bulunmuyor. Buna karşılık 17. yüzyıl ortalarında Ayvansarayi'nin saptadığı kitabede düşülen ebcedden (tarih mısrasından) 1550 tarihi çıkarılıyor:

"Dar-ı şifa naft-nas-cihan"
(957 – Hicri tarih)

HÜRREM SULTAN

Darüşşifa'ya ve içinde bulunduğu külliye ismini veren Hürrem Sultan, bir Haseki Sultan idi. Haseki Sultan, Osmanlı padişahlarının cariyelerinden çocuk doğuranlarının ulaştığı unvandır. Padişahların birden fazla hasekisi olabiliyordu. Bu hasekilerden en güzdesi genellikle en büyük erkek çocuğun yani veliahtın annesi oluyordu. Bu kişiye Başhaseki deniyordu.

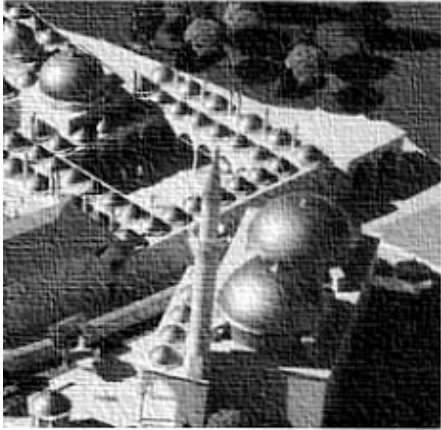
Hürrem Sultan'ın önemli bir özelliği de sayca en fazla ve en büyük yapıların onun tarafından ve onun adına yaptırılmış olmasıdır.

HASEKİ DARÜŞŞİFASI BAŞLANGIÇTA KADINLAR DÜŞÜNÜLEREK Mİ KURULDU?

Tıp tarihçisi Uzm. Feryal Saygılıgil Gündüz, Haseki Darüşşifası'nın 1843 yılında kadınlara yönelik ilk hastaneye dönüştürülmesini konu alan makalesinde, bu darüşşifanın başlangıçtan itibaren kadınlar düşünülerek kurulmuş olabileceğini gündeme getiriyor. Külliye'nin yakınındaki Avrat Pazarı, kadınların el işlerini satmaya geldikleri bir pazarmış. Hürrem Sultan adına yapılan Haseki Külliyesi'nin yerinin kadınların rahatlıkla ulaşabileceği bu pazarın yanında olması, belki de tercih nedeniydi. Uzm. Saygılıgil Gündüz, 17. yüzyıl ortası İstanbul'unu anlatan Evliya Çelebi'nin, külliyedeki camiden "Haseki Avrat" camii olarak söz ettiğini de hatırlatıyor.

HASEKİ'NİN TARİHTE ALDIĞI İSİMLER

- 1609-1801 arası – Haseki Darüşşifası
- 1839 – Zindan

- 1843 – Taife-i Nisa'ya Mahsus Haseki Sultan Darüşşifası
- Fil aslı Darüşşifa olan mahalli Fevahişe Mahsus Zindan
- 1848 – Bimarhane
- 1870 – Haseki Nisa Hastanesi
- 1905 – Şehremaneti'ne merbut Nisa Hastanesi
- 1910 – Hamidiye Nisa Hastanesi
- 1911 – Müessesat-ı Hayriye-i Sıhhiye'ye merbut Haseki Nisa Hastanesi

BUNLARIN DIŞINDA

- Haseki
- Haseki Kadınlar Hastanesi
- Haseki Şifahanesi
- Acezehane
- Haseki Mecanin Müşahedehanesi
- Haseki Mahpesi
- Darülcünun Bimarhanesi ve
- Haseki Hastanesi isimleri de kullanılmıştır.